

Інтерактивні методи викладання української мови за професійним спрямуванням як чинники формування професійної компетентності студентів мистецьких спеціальностей

Добровольська Оксана Ярославівна¹, Кліса Крістіна Іванівна²,
Волощук Аліна Володимирівна³

Опубліковано	Секція	УДК
10.11.2025	Освіта/Педагогіка	378.147:811.111'276.6: 005.336.3

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17641526>

Анотація. Проблематика дослідження. Сьогодні в лінгводидактиці є потреба деталізації та наукового обґрунтування концептуальної моделі проектування освітніх програм, яка б забезпечила застосування української мови як дієвого інструментарію в умовах, максимально наближених до реальної професійної діяльності, насамперед через системне використання інтерактивних методів. Головна проблема полягає у пошуку ефективних шляхів синтезу мовознавства та діяльнісного компетентнісно-орієнтованого підходу. **Мета статті** – проаналізувати роль української мови у вищій освіті як чинника формування професійної компетентності студентів, зокрема, розглянути питання застосування активних форм і методів навчання під час вивчення дисципліни "Українська мова за професійним спрямуванням" в мистецькому закладі вищої освіти; описати особливості використання найактуальніших інтерактивних методів та форм навчання для більшого мотивування студентів в Закарпатській академії мистецтв (ОПП «Образотворче мистецтво», «Реставрація творів мистецтва», «Декоративно-прикладне мистецтво», «Графічний дизайн» і «Дизайн середовища»); визначити потенційні можливості застосування різних інтерактивних методів для викладання студентам конкретних тем із курсу української мови за професійним спрямуванням; подати практичні поради щодо виконання запропонованих завдань. **Результати.** Розглянуто три аспекти поставленої в дослідження проблематики: інтерактивні методи в ракурсі комунікативного підходу, інтерактивні методи викладання української мови за професійним спрямуванням, апробовані в мистецькому ЗВО, а також лінгвістичні аспекти внутрішньогалузевої професійної комунікації.

¹ доктор філологічних наук, професор,
кафедра культури і соціально-гуманітарних дисциплін,
Закарпатська академія мистецтв, м. Ужгород, Україна
<https://orcid.org/0000-0001-7412-2244>

² викладач кафедри декоративно-прикладного мистецтва, Закарпатська академія мистецтв, м. Ужгород, Україна
<https://orcid.org/0000-0001-7408-7506>

³ кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри культури та соціально-гуманітарних дисциплін
Закарпатської академії мистецтв, м. Ужгород, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-5505-8774>

Дослідження здійснювалося в руслі цільової установки, що мовленнєвий розвиток студентів має відбуватися на засадах комунікативного аспекту вивчення мови, принципу текстоцентризму, практичного вдосконалення навичок аудіювання, читання, говоріння й письма із застосуванням інтерактивних методів і форм навчання. **Висновки.** Зміст дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» потребує значної модифікації з виходом на компетентнісний результат. Для формування мовної особистості з набором знань, умінь і навичок оптимальної мовленнєвої поведінки у професійній сфері необхідно розширити інформацію за рахунок запровадження тем і навчальних матеріалів, які торкаються специфіки усного та писемного професійного спілкування й культури мовлення. **Перспективи.** На наш погляд, для студентів, зокрема мистецьких спеціальностей, важливим є розроблення викладачем нових інтерактивних методів і методик, як от сценаріїв рольових ігор, які були б корисними в майбутній професійній діяльності. У цьому випадку відчуття особистої потреби здобути знання, уміння та навички у своїй спеціальності суттєво мотивуватиме студентів до саморозвитку і самовдосконалення.

Ключові слова: інтерактивні методи, компетентності професійної комунікації, комунікативний підхід.

Interactive methods of teaching the Ukrainian Language for Professional Purposes as factors in the formation of professional competence of students of artistic specialties

Abstract. Research issues. Today, in linguistic didactics, there is a need for detailing and scientific substantiation of the conceptual model of designing educational programs, which would ensure the use of the Ukrainian language as an effective tool in conditions that are as close as possible to real professional activity, primarily through the systematic use of interactive methods. The main problem is to find effective ways to synthesize linguistics and an activity-based competency-oriented approach. **The purpose of the article** is to analyze the role of the Ukrainian language in higher education as a factor in the formation of students' professional competence, in particular, to consider the issue of using active forms and methods of learning when studying the discipline "Ukrainian Language for Professional Purposes" in an art institution of higher education; describe the features of using the most relevant interactive methods and forms of learning for greater motivation of students at the Transcarpathian Academy of Arts (specialties: "Fine Arts", "Restoration of Works of Art", "Decorative and Applied Arts", "Graphic Design" and "Environmental Design"); identify potential opportunities for using various interactive methods to teach students specific topics from the Ukrainian language course in a professional direction; provide practical advice on completing the proposed tasks. **Results.** Three aspects of the research problem were considered: interactive methods from the perspective of a communicative approach, interactive methods of teaching the Ukrainian language in a professional direction, tested in an art higher education institution, as well as linguistic aspects of intra-branch professional communication. The research was carried out in line with the target setting that students' speech development should take place on the basis of the communicative aspect of language learning, the principle of text-centrism, practical improvement of listening, reading, speaking and writing skills with the use of interactive methods and forms of learning. **Conclusions.** The content of the discipline "Ukrainian Language for Professional Purposes" requires significant modification with the aim of achieving a competency-based result. To form a linguistic personality with a set of knowledge, skills and abilities for optimal speech behaviour in the professional sphere, it is necessary to expand the information by introducing topics and educational materials that touch on the specifics of oral and written professional communication and speech culture. **Prospects.** In our opinion, for students, in particular, artistic specialties, it is important for the teacher to develop new interactive methods and techniques, such as role-playing scenarios, which would

be useful in future professional activities. In this case, a sense of personal need to acquire knowledge, skills, and abilities in their specialty will significantly motivate students to self-development and self-improvement.

Keywords: interactive methods, professional communication competencies, communicative approach.

Вступ

Постановка проблеми. Рівень професіоналізму молодих фахівців після закінчення закладів вищої освіти визначається базовими теоретичними знаннями, уміннями та навичками з обраної професійної діяльності, а також творчим підходом до зіставлення й аналізу інформації, пошуком нестандартних рішень у розв'язуванні складних завдань та співпраці з іншими людьми, що підвищує результативність праці, сприяє налагодженню ділових контактів і комфортній атмосфері в колективі. Розвиток фахової комунікативної компетенції відбувається завдяки поєднанню традиційних та інноваційних методів на заняттях із української мови за професійним спрямуванням. Традиційними методами формують у студента базову систему теоретичних знань з курсу, тоді як інтерактивні методи сприяють засвоєнню основ культури мови та фахового спілкування, активізації студента в аспекті взаємодії з учасниками комунікативного процесу. Сьогодні у лінгводидактиці постає проблема підвищення ефективності методів навчання, оскільки діють підвищені вимоги до молодого фахівця щодо рівня володіння професійними та комунікаційними знаннями й навичками.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. І. Гуменюк (2020) аналізує еволюційні аспекти змісту дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» і визначає, що з 2000 р. до сьогодні спостерігається ухилення від академічного лінгвістичного курсу і його практична орієнтація на формування професійного мовлення, а необхідність викладання курсу підкреслюється його визначальною роллю у підготовці конкурентоздатного фахівця [5].

Г. Д. Кондрацька (2021) наголошує на актуальності проблеми підготовки фахівців, здатних розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми, адже запровадження нових стандартів вищої освіти на компетентнісній основі з урахуванням модельних стандартів бакалаврів та магістрів має позитивний вплив у формуванні конкурентоздатного фахівця [6]. Науковиця, наголошуючи на тому, конструктивний, компетентнісно-орієнтований, інтегрований підходи вносять позитивні зміни до освітнього процесу, визначає низку принципів, яким має відповідати підготовка фахівців, а саме: 1) цілісного підходу до навчання – засвоєння знань як практично здобутого досвіду; 2) активізація комунікації – розробка системи завдань, спрямованих на стимулювання активності студентів; 3) розчленування соціальних дій – послідовне оволодіння окремими прийомами в процесі психофізичного і соціального тренінгу; 4) інтеграція знань – використання здобутих компетентностей у процесі навчальної практики та професійної діяльності, жорсткість і варіативність в організації навчальної роботи; 5) формування навичок – організація соціальної взаємодії, самостійність, професійна майстерність [9].

І. Березовська, Г. Кондрацька, Т. Мацевко, К. Волкова та А. Заріцька (2020), показують проблеми підготовки студентів, розкривають освіту студентів за різними програмами підготовки, сучасні підходи до організації студентського дозвілля, виділяють принципи і форми організації навчання [21].

Дослідники моделювання освітніх програм В. М. Івашковський та О. В. Остапенко (2022), відзначаючи в них компетентнісний аспект, стверджують, що зміни, які відбуваються в системі освіти вимагають від фахівців високої професійної майстерності [7].

Л. В. Омельчук, О. В. Мовчан і О. О. Хоменко (2025), досліджуючи правові аспекти викладання української мови за професійним спрямуванням в закладах вищої освіти України, відзначають її сприяння розвитку професійної компетентності студентів і формуванню мовної свідомості, що є важливим аспектом громадянської відповідальності, адже володіння державною мовою забезпечує не лише доступ до освітніх ресурсів, але й сприяє соціальній мобільності, академічній і професійній комунікації [13].

Ю. В. Поздрань, І. Є. Зозуля і Н. Л. Франчук (2020) наголошують, що основними цілями викладання української мови за професійним спрямуванням є формування високого рівня мовної компетентності в професійній і науковій сферах комунікації; актуалізація та поглиблення мовностилістичних знань, отриманих під час навчання в школі; вироблення навичок культури професійного мовлення й досконале оволодіння нормами літературної мови; опрацювання основних ділових документів [16].

Т. Пахомова, П. Васильєва, О. Піддубцева, О. Резунова і Ю. Сердюченко (2022), досліджуючи сучасний стан викладання, зокрема умови дистанційної освіти, наголошують, що для дієвого вивчення будь-якої мови можна використовувати «функціонально-системний методичний підхід, а також метод аналізу та синтезу, порівняння, дедукції, уроку спостереження, узагальнення самостійних характеристик» [22].

Л. А. Семак (2023) відзначає, що в педагогіці й лінгводидактиці важливим досі залишається реформування підходів до викладання державної мови у системі вищої освіти, зокрема, знову зміщуються акценти в напрямкові однієї з наріжних педагогічних і лінгводидактичних проблем – розвитку спілкувальних здібностей здобувачів вищої освіти. Вивчаючи комунікативний підхід до викладання ділової української мови в закладі вищої освіти, науковиця відзначає, що він відіграє неабияку роль в успішному навчанні мови й розвитку мовної компетентності, оскільки майбутньому фахівцеві будь-якої галузі слід вміти дієво й результативно спілкуватися [18].

Різномасштабним актуальним питанням лінгводидактики присвячено низку фундаментальних монографічних досліджень, зокрема стосовно лінгводидактичних основ формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців (Н. О. Гимер, В. В. Борисенко. (2020) [3] та питанням теорії і практики професійно-орієнтованого навчання української мови у ЗВО (К. С. Бондарчук (2021) [1]).

О. Г. Межов (2024) у дослідженні комунікативно-культурологічного аспекту як актуального питання сучасної гуманітаристики, наголошує, що одним із пріоритетних у лінгводидактиці вищої школи є комунікативний аспект, якому підпорядковані всі інші, адже найважливішою є комунікативна функція мови [11].

С. Остапчук і Н. Кириченко (2023) виокремлюючи теоретичні особливостей викладання курсу ділової української мови в технічному закладі вищої освіти, наголошують на прикметних рисах офіційно-ділового стилю сьогодення [14].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Потребує деталізації та наукового обґрунтування концептуальна модель проектування освітніх програм, яка б забезпечила не просто вивчення мови, а її застосування як дієвого інструментарію в умовах, максимально наближених до реальної професійної діяльності, насамперед через системне використання інтерактивних методів. Таким чином, головна проблема полягає у пошуку ефективних шляхів синтезу мовознавства та діяльнісного компетентісно-орієнтованого підходу. Попри вагомості теоретичні напрацювання в цій галузі, натепер є необхідність системного моделювання професійного середовища: аналіз лінгвістичних та комунікативних потреб студентів мистецьких спеціальностей (образотворче мистецтво, реставрація творів мистецтва, декоративно-прикладне мистецтво, графічний дизайн, дизайн середовища), тобто обґрунтування особливостей

застосування української мови у творчому, експертному та реставраційному дискурсі. Недостатньою є кількість практичних посібників, у яких з нормативної дисципліни "Українська мова за професійним спрямуванням" запропоновано завдання з використанням активних (інтерактивних) методів навчання і форм роботи, зокрема з акцентом на професійну сферу образотворчого мистецтва і дизайну.

Мета статті – проаналізувати роль української мови у вищій освіті як чинника формування професійної компетентності студентів, зокрема, розглянути питання застосування активних форм і методів навчання під час вивчення дисципліни "Українська мова за професійним спрямуванням" в мистецькому закладі вищої освіти; описати особливості використання найактуальніших інтерактивних методів та форм навчання для більшого мотивування студентів в Закарпатській академії мистецтв (ОПП «Образотворче мистецтво», «Реставрація творів мистецтва», «Декоративно-прикладне мистецтво», «Графічний дизайн» і «Дизайн середовища»); визначити потенційні можливості застосування різних інтерактивних методів для викладання студентам конкретних тем із курсу української мови за професійним спрямуванням; подати практичні поради щодо виконання запропонованих завдань.

Результати

1. Інтерактивні методи в ракурсі комунікативного підходу у викладанні української мови за професійним спрямуванням. Сьогодні функційно-комунікативний підхід до вивчення мови стає домінантним на всіх рівнях освіти [12]. Серед принципів комунікативності, визначених С. Дж. Савиньйон [23], хотілось б, послугуючись своїм досвідом, наголосити на таких: 1) мова є соціальним інструментом, що його мовці використовують для створення сенсу; 2) компетентність здобувача освіти аналізується у відносних, а не абсолютних вимірах; 3) знання мови є дієвою моделлю для навчання і розвитку; 4) культура є інструментом для формування комунікативних здібностей мовців; 6) не існує єдиної методології чи фіксованого набору успішних прийомів.

Як наголошує Л. А. Семак, основною метою комунікативного підходу є підготовка студентів бути впевненими комунікантами в різних контекстах реального життя за допомогою повторюваних усних практик і співпраці студент-студент, причому спілкування є і метою, і засобом методу навчання, що відбувається впродовж чотирьох етапів: 1) визначення і розуміння мети спілкування; 2) підтримання спілкування; 3) успішна комунікативна діяльність; 4) осмислення результатів комунікативного акту [18].

Сучасні фахівці по-різному трактують інтерактивні методи навчання. Так, І. М. Кочан і Н. М. Захлюпана під інтерактивним розуміють «діалогове навчання, у процесі якого відбувається взаємо дія вчителя й учнів...; всі учні залучаються до процесу пізнання, кожен учень робить свій особливий індивідуальний внесок, відбувається обмін знаннями, ідеями, способами діяльності; навчання проходить в атмосфері доброзичливості і взаємної підтримки» [10].

Залежно від мети заняття й форми організації навчальної діяльності О. Пометун і Л. Пироженко виділяють чотири групи інтерактивних технологій навчання: кооперативне навчання; колективно-групове навчання; ситуативне моделювання; опрацювання дискусійних питань [17]. Науковці розглядають інтерактивні методи навчання як спеціальну форму організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну передбачену мету – створити комфортні умови для навчання, за яких той, хто навчається, відчуває свою успішність та інтелектуальну спроможність [17].

О. І. Січкарук трактує інтерактивні методи як «методи, в основі яких лежить спілкування. Воно має чітко ви значену тему, мету, дидактичне завдання. Результатом

такого спілкування є вирішення проблеми, розв'язання задачі, знаходження шляхів рішення критичної ситуації» [19]. Розрізняються інтерактивні методи, в опрацюванні яких активну участь бере педагог, та інтерактивні методи за участю лише студентів. Зокрема, серед методів, де однією зі сторін спілкування є викладач, виділяють: лекцію з включеними бесідами, дискусіями; проблемні лекції; інтерактивні семінари; консультації; сайт-курси. До інтерактивних методів за участю лише студентів відносять: круглі столи, «мозковий штурм» та його варіанти, групове вирішення конкретних ситуацій (ситуаційна методика навчання або кейс-метод), ділові ігри (рольова гра, імітаційна гра, метод проектів) [19].

Дослідники Ю. В. Поздрань, І. Є. Зозуля і Н.Л. Франчук переконані, що саме завдяки використанню інтерактивних форм проведення занять можна розбудити у студентів інтерес до вивчення української мови за професійним спрямуванням, сприяти активній участі кожного в навчальному процесі, здійснювати формування навичок використовувати здобуті знання в різних комунікативних ситуаціях не лише побутового, а й професійного та наукового життя [16]. Проведений ними аналіз дидактичної і методичної літератури дав змогу виокремити такі ознаки інтерактивного навчання, як от діалогічність, рівноправну взаємодію студентів і викладача, атмосферу успішності, свідоме регулювання й активі зацію своєї поведінки, формування пізнавальної самостійності студентів [16].

Інтерактивні методи на занятті з української мови за професійним спрямуванням, як стверджує С. Р. Товкайло, сприяють розвитку комунікативних здібностей студента, що допомагає знімати психологічні бар'єри, демократично спілкуватися один з одним, установлювати сприятливий психологічний клімат у групі, критично й творчо мислити, приймати правильні рішення [20].

Т. Ю. Вахрушева вважає, що активні методи навчання – це навчання шляхом активної діяльності студента, що скеровується викладачем в напрямку розвитку творчих здібностей. Науковиця наголошує, що використання активних методів навчання в системі вищої освіти на сучасному етапі є необхідною умовою для підготовки висококваліфікованих фахівців, причому знання, уміння та навички формуються на основі залучення їх до активної самостійної навчально-пізнавальної діяльності [2].

За спостереженнями І. І. Козинець, використання активних методів і форм навчання під час вивчення української мови за професійним спрямуванням підвищує інтерес до навчання. Дослідниця визначає особливості використання та сутність активних методів і форм навчання, як от: візуалізована лекція, дискусія, тренінг, гра «Мікрофон», гра «Знайди пару», «Мозковий штурм», ток-шоу, гра «Снігова куля» (кожен учасник вносить у формулювання визначення власний неповторний досвід, який є важливим і потрібним групі) [8].

2. Інтерактивні методи викладання української мови за професійним спрямуванням, апробовані в мистецькому ЗВО. Як ми вже наголошували, перед викладачами стоїть нагальна вимога аналізу лінгвістичних та комунікативних потреб студентів мистецьких спеціальностей (образотворче мистецтво, реставрація творів мистецтва, декоративно-прикладне мистецтво, графічний дизайн, дизайн середовища), тобто обґрунтування особливостей застосування української мови у творчому, експертному та реставраційному дискурсі. Недостатньою є кількість практичних посібників, у яких з нормативної дисципліни "Українська мова за професійним спрямуванням" запропоновано завдання з використанням активних (інтерактивних) методів навчання і форм роботи, зокрема з акцентом на професійну сферу образотворчого мистецтва і дизайну.

3-поміж традиційних методик на заняттях з української мови (за професійним спрямуванням) зі студентами мистецьких спеціальностей використовуємо усне

пояснення матеріалу, бесіду, спостереження над мовою, роботу з підручником і методичними розробками, виконання усних вправ і письмових завдань. Комунікативних підхід до вивчення мови поширений серед фахівців понад пів століття. Тобто, його сміливо можемо віднести до традиційних методів. Однак, серед інноваційних методів, зокрема тих, що здійснюються на цифрових платформах, поширеним є послуговування електронними книгами словниками, онлайн-текстами, а також електронними засобами комунікування, які сьогодні набули нового масштабу завдяки різноаспектним можливостям AI.

На заняттях з української мови за професійним спрямуванням за умови використання активних (інтерактивних) методів навчання і форм роботи студенти засвоюють основи культури української мови, навчаються розрізняти стилі сучасної української літературної мови, вивчають теорію ораторського мистецтва та культуру усного фахового спілкування, розвивають уміння й навички оформлення ділових паперів як засобу писемної професійної комунікації.

На заняттях з української мови за професійним спрямуванням зі студентами Закарпатської академії мистецтв було апробовано такі інтерактивні методи навчання: 1) візуалізована лекція, 2) снігова куля, 3) рольова гра, 4) відеореюме, 5) метод ситуаційного навчання (кейс метод), 6) соціолінгвістичний експеримент.

3. Лінгвістичні аспекти внутрішньогалузевої професійної комунікації. Цілком погоджуємося зі спостереженнями Л. А. Семак стосовно аспектів знання мови, передбачених комунікативною компетентністю: як використовувати мову для різних цілей і функцій, як її адаптувати відповідно до обставин і характеристик учасників комунікативного акту, як використовувати й розуміти різні стилі й типи текстів, як підтримувати спілкування, незважаючи на прогалини у мовних знаннях [18].

Як ми вже зазначали вище, серед інноваційних методів, зокрема тих, що здійснюються на цифрових платформах, поширеним є послуговування електронними книгами словниками, онлайн-текстами, а також електронними засобами комунікування, які сьогодні набули нового масштабу завдяки різноаспектним можливостям AI.

Ю. В. Поздрань, І. Є. Зозуля і Н.Л. Франчук визначають основні цілі викладання навчальної дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» як формування високого рівня мовної компетентності у професійній і науковій сферах комунікації; актуалізація та поглиблення мовностилістичних знань, отриманих під час навчання у школі; вироблення навичок культури професійного мовлення й досконале оволодіння нормами літературної мови; опрацювання основних ділових документів. На заняттях з української мови за професійним спрямуванням все частіше рекомендують застосовувати саме інтерактивні методи навчання [16].

Як зазначають В. Мельничайко і Л. Струганець, компетентісний підхід у сучасній освіті має забезпечити формування не лише мовних компетенцій студентів, а й комунікативних, що передбачає як ґрунтовне знання системи й структури мови, її норм, так і вміння вільно спілкуватися в різних життєвих та професійних ситуаціях [15].

Навчальними програмами передбачено обов'язкову мовленнєву (комунікативну) змістову лінії (базові відомості з теорії мовленнєвої комунікації, комунікативні вміння та навички) у тісному взаємозв'язку з мовною (основи теорії мови) та соціокультурною (культурознавчі відомості, відображені в різностильових текстах, наочних, аудіовізуальних засобах тощо) [11]. О. Г. Межов слушно наголошує, що основу комунікативного аспекту вивчення мови становить теорія мовленнєвої комунікації, зокрема постулати комунікативного кодексу: законів, принципів, правил, конвенцій спілкування, мовленнєвого етикету, культури говоріння та слухання. Вагомим є

належне оволодіння комунікативними стратегіями й тактиками міжособистісного і спілкування у професійному дискурсі [11].

Прикметною ознакою реалізації змісту дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» є орієнтація на формування комунікативної компетентності студентів шляхом вдосконалення вмінь і навичок усного й писемного професійного мовлення на основі інтегрування систематизованих й узагальнених знань з академічного курсу української мови у прогнозований професійний контекст [5].

Дослідниками наголошується на вагомості забезпечення дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» навчальними текстами для засвоєння норми літературної мови, поглиблення знання фахової термінології та її застосування у професійній діяльності [13].

Для реалізації концепції комунікативного методу на заняттях з ділової української мови слід застосовувати завдання і вправи, що допоможуть студентам збагатити словниковий запас, розуміти соціальний контекст, у якому відбувається комунікативний акт [18].

В основі активних методів, – зазначає Т. Ю. Вахрушева [2], – лежить діалогічне спілкування між викладачем і студентами чи між студентами, що є важливим, оскільки у процесі діалогу розвиваються комунікативні здібності, уміння вирішувати проблеми колективно та, головне, розвивається мова й мовлення студентів.

Як наголошує О. Г. Межов, мовленнєвий розвиток студентів має відбуватися на засадах комунікативного аспекту вивчення мови, принципу текстоцентризму, практичного вдосконалення навичок аудіювання, читання, говоріння й письма із застосуванням інтерактивних методів і форм навчання [11].

Окрім тренувальних вправ аналітичного характеру, зокрема, аналізу жанрово-стильових різновидів усних і письмових текстів за укладеним алгоритмом, викладачем постійно напрацьовується система творчих завдань, як от: відповідно до заданої мовленнєвої ситуації моделювання власних монологічних і діалогічних висловлень на професійну тематику, із застосуванням сукупності ефективних вербальних і невербальних засобів впливу на реципієнтів) [11].

Типові завдання для вивчення професійного комунікування в різних функційних стилях, які ми використовуємо на наших заняттях на основі ретельно дібраних текстів: **Завдання 1.** Розкрийте поняття мовного стилю. Визначте, риси якого стилю (підстилю) властиві нижче поданим текстам. **Завдання 2.** Визначте, до якого стилю належить уривок тексту. Назвіть жанри, у яких реалізується цей стиль, і його підстилі. **Завдання 3.** Продискутуйте зміст прочитаного тексту на предмет його ідейного, художнього, наукового, публіцистичного, професійного, емоційного і т. ін. наповнення. **Завдання 4.** Розіграйте у формі монологу, діалогу чи полілогу інформацію, викладену в тексті, розподіливши ролі за діючими персонажами.

Викладач повинен наголосити студентам на таких характеристиках комунікування, як інтерактивність — передбачає участь щонайменше двох сторін: відправника і отримувача; цілеспрямованість — має мету: інформувати, переконати, вплинути, домовитися тощо; мультимодальність — включає вербальні (мова, текст) і невербальні засоби (жести, міміка, інтонація); зворотний зв'язок — дозволяє коригувати повідомлення і досягати порозуміння.

Для закріплення знань студентів з використання різних функційних стилів у своєму професійному мовленні вважаємо за необхідне на практичних заняттях надавати зразки текстів, які поєднують характерні ознаки багатьох стилів і підстилів. У нашій практиці ефективним виявилось читання творів, насичених автобіографічною інформацією, зокрема про спілкування митців зі своїми сучасниками, їхній аналіз творів мистецтва і творчих особистостей. Часто такі твори поєднують елементи художнього,

епістолярного, наукового, розмовного та публіцистичного стилів. Студенти, зазвичай, виявляють великий інтерес до прочитаного. Особливо важливо, що на базі таких творів вивчається жива професійна комунікація, талановито зафіксована у письмовій формі. Окрім цінної інформації для збагачення ерудиції, такі тексти важливі для підвищення культурного рівня студентів, для знайомства з етикою стосунків відомих постатей у колі родини чи друзів, з особливостями спілкування із замовниками творів мистецтва чи їх реставрації, поціновувачами і меценатами., з долею відомих творів мистецтва, з особливостями проведення пленерів і виставок. Загалом, внутрішній світ митця, щиро розкритий ним самим у тексті, є для студентів неоціненним джерелом творчого натхнення (прикладом такої літератури є, зокрема, автобіографічний твір видатного Закарпатського художника А. Ерделі [6], літературознавчому і мовознавчому аналізу якого можна присвятити низку дисертаційних досліджень). Дуже важливо, що знайомство студентів з мемуарною літературою відбувається в рамках вивчення курсу української мови за професійним спрямуванням, зокрема таких тем: «Стилі сучасної української літературної мови у професійному спілкуванні»: «Функційних стилі української мови та сфера застосування. Основні ознаки функціональних стилів», «Професійна сфера як інтеграція офіційно ділового, наукового й розмовного стилів», «Текст як форма реалізації мовнопрофесійної діяльності». Адже це суттєво мотивує студентів до вивчення курсу і розвитку їхніх мовленнєвих компетентностей з поживавленим інтересом. Упродовж практичного заняття викладач неухильно дотримується принципу текстоцентризму, а також практичного вдосконалення у студентів навичок аудіювання, читання, говоріння й письма із застосуванням інтерактивних методів і форм навчання.

Висновки

З огляду на сучасні освітні вимоги зміст дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» потребує значної модифікації з виходом на компетентнісний результат. Для формування мовної особистості з набором знань, умінь і навичок оптимальної мовної поведінки у професійній сфері вкрай необхідним є кількісне розширення інформації за рахунок введення тем і навчальних матеріалів, які торкаються специфіки усного та писемного професійного спілкування й культури мовлення.

Перспективи: на наш погляд, для студентів, зокрема мистецьких спеціальностей, важливим є ретельне розроблення викладачем нових інтерактивних методів і методик викладання української мови за професійним спрямуванням, як от сценаріїв рольових ігор тощо, які були б корисними в майбутній професійній діяльності, поживавили б процес навчання і мотивували б студентів до опанування ними професії у формі низки професійних компетентностей.

Список використаних джерел

1. Бондарчук К. С. Професійно-орієнтоване навчання української мови у ЗВО: теорія і практика. Київ: Освіта, 2021. 350 с.
2. Вахрушева Т. Ю. Теоретичні аспекти активних методів навчання. Національний фармацевтичний університет. 2008. №3. С. 46–49. URL: <https://www.sportpedagogy.org.ua/html/journal/2008-03/08vtyaml.pdf>
3. Гимер Н. О., Борисенко В. В. Лінгводидактичні основи формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців. Львів: Світ, 2020. 280 с.
4. Горожанкіна І. П. Дискурс-аналіз у викладанні української мови за професійним спрямуванням. Мовознавство. 2019. № 5. С. 98–105.

5. Гуменюк І. Ретроспективний аналіз змісту навчання української мови за професійним спрямуванням. Гірська школа Українських Карпат. 2020. № 22. <https://doi.org/10.15330/msuc.2020.22.60-66>
6. Ерделі А. Імен: літературні твори, щоденники, думки. Ужгород: Вид-во Олександри Гаркуші, 2012. 440 с.
7. Івашковський В. М., Остапенко О. В. Моделювання освітніх програм: компетентнісний аспект. Вища освіта України. 2022. № 1(84). С. 145–152.
8. Козинець І.І. Застосування активних форм і методів навчання під час вивчення української мови за професійним спрямуванням. Народна освіта. Ел. фахове видання. Вип. №1(25), 2015. URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=2676
9. Кондрацька Г.Д. Моделі підготовки фахівців за освітньо-професійними програмами, перспективи та виклики. [Scientific Collection «InterConf»: INTERNATIONAL SCIENTIFIC DISCUSSION: PROBLEMS, TASKS AND PROSPECTS \(April 21-22, 2021\)](https://doi.org/10.51582/interconf.21-22.04.2021.019). <https://doi.org/10.51582/interconf.21-22.04.2021.019>.
10. Кочан І.М., Захлюпана Н.М. Словник-довідник з методики викладання української мови. Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2005. 306 с.
11. Межов О. Г. Комунікативний аспект викладання лінгвістичних дисциплін у ЗВО. Актуальні питання сучасної гуманітаристики: комунікативно-культурологічний аспект: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (14 травня 2024 року). Кам'янець-Подільський, 2024. С. 151–155. <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/24243>
12. Митяй З. О. Комунікативний підхід до вивчення рідної мови. Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка. 2018. № 1(20). С. 45–60. <https://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/4182/1/409567.pdf>
13. Омельчук Л. В., Мовчан О. В., Хоменко О. О. Правові аспекти викладання ділової української мови в закладах вищої освіти України. Європейський правничий часопис. 2025. Вип. 6, 7. [https://doi.org/10.36919/3041-1149\(Print\).6-7.2025.30-35](https://doi.org/10.36919/3041-1149(Print).6-7.2025.30-35)
14. Остапчук С., Кириченко Н. Теоретичні особливості викладання курсу «Ділова українська мова» в технічному закладі вищої освіти. Вісник НАУ. Серія: Педагогіка. Психологія. 2023, 2(23). [https://jrnл.nau.edu.ua/VisnikPP/article/view](https://jrnل.nau.edu.ua/VisnikPP/article/view)
15. Підготовка вчителя-філолога у педагогічному вищому навчальному закладі: монографія / за ред. В. Мельничайка, Л. Струганець. Тернопіль: Осадца Ю. В., 2017. 420 с.
16. Поздрань Ю.В., Зозуля І.Є., Франчук Н.Л. Сучасні тенденції в методиці викладання української мови за професійним спрямуванням // Закарпатські філологічні студії. 2020. Випуск 13. Том 1. С.94-98. <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2020.13-1.18>
17. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід. Київ: А.С.К., 2017. 192 с.
18. Семак Л.А. Комунікативний підхід до викладання ділової української мови в закладі вищої освіти. Академічні студії. Серія «Гуманітарні науки». Вип. 1, 2023. <https://doi.org/10.52726/as.humanities/2023.1.6>
19. Січкарук О.І. Інтерактивні методи навчання у вищій школі. Київ, 2006. 86 с.

20. Товкайло С.Р. Використання інтерактивних технологій на заняттях з української мови (за професійним спрямуванням) в системі підготовки студентів. Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки. 2012. Вип. 31. С. 398–400.
21. Berezovska Liudmyla, Kondratska Halyna, Matsevko Taras, Volkova Kateryna, Zarytska Anna. Introduction of New Form of Education in Modern Higher and Vocational Education and Training. *International Journal of Higher Education*. 2020. Vol. 9. No. 7. P. 107–118. <https://doi.org/10.5430/ijhe.v9n7p107>
22. Pakhomova T., Vasilieva, P., Piddubtseva, O., Rezunova, O., & Serdiuchenko, Y. Education in Universities in the Context of Distance Education. *Journal of Higher Education Theory and Practice*. 2022. 22(6). P. 190–199. <https://doi.org/10.33423/jhetp.v22i6.5241>
23. Savignon S. J. Communicative Language Teaching: State of the Art. *TESOL Quarterly*. 1992. Vol. 25. No. 2. P. 261–277. <https://doi.org/10.2307/3587463>